

60

J A A R

Maandschrift voor

Bijenteelt

VERSCHEIJT MAANDELIJKS - 59e JAARGANG - NUMMER 11 - NOVEMBER 1957

Ik zou zo graag op **5** december...

Een observatiekast, waarin ik het leven der bijen en hun taal van dichtbij kan bestuderen, met handleiding.		
2-raams, ongeschilderd en zonder glas ...	f 22,50	
3-raams, ongeschilderd en zonder glas ...	f 25,—	
Tien kastkaarten, waarop ik de hele geschiedenis van mijn volken in het nieuwe jaar kan aantekenen	f 1,—	
Een uitlaatbord, met bijenuitlaat, om de honing van mijn volken te kunnen afnemen zonder bijen omhanden te hebben en zonder gevaar voor roverij ..	f 3,40	
Een zesraamskastje voor het toepassen van de moderne bedrijfsmethoden, met dekplankjes, voerbak en zinken dak, zonder ramen	f 20,50	
Een drieraamskastje om bruidszwermen te voorkomen volgens de methode Driessen-Eekman	f 7,50	
Een nieuw draadrooster om van elke geringe dracht te kunnen profiteren	f 3,10	
Een blaasbalg-beroker die zo lekker lang blijft doorbranden ..	f 6,—	
Een nieuwe rookblazer, waarvan het gewicht niet op de tanden rust, doch met een koordje om de hals gedragen wordt	f 7,60	
Een bijenkap omdat mijn oude versleten is en die ik ook eens kan gebruiken als ik bezoekers op de stal krijg ..	f 4,50	
Of een bijensluis, die zo lekker luchtig is bij het behandelen van de volken	f 5,50	
Een paar bijenhandschoenen van leer ..	f 8,—	
Een nieuwe raampjeslichter met schraapbeitel om was en voorwas van kasten en raampjes te verwijderen	f 1,—	
Een merkapparaat „Stella” opdat ik niet meer zo lang naar de koningin hoeft te zoeken	f 2,50	
Een moerfuik met merkbuis, om de moer van de raten te vangen zonder dat ik haar met de vingers behoeft aan te raken	f 5,—	
Een voerbak voor de spaarkast zoals beschreven in het Jeugdhoekje ..	f 7,50	
Een tweeraams slinger, zodat ik kan slingeren op elk moment dat mij schikt	f 72,50	
Een handkolbtoestel om mijn heidehoning slingerbaar te maken ..	f 17,—	
Een nieuwe dubbele honingzeef om mijn honing volgens de regels van de kunst te zeven	f 5,25	
Een bijenspeldje om op mijn jas te steken ..	f 1,25	

EN VOOR MIJN VROUW :

Een pot hoogglanswas voor de meubelen	f 0,70
en een bijenbroche	f 1,25

GAARNE ZENDEN WIJ U GRATIS ONZE PRIJSCOURANT. — AL ONZE PRIJZEN ZIJN VRIJBLIJVEND

Tel. 2863

Giro 823276

GOEDE DINGEN
BIJENHUIS **WAGENINGEN**

OPLEIDINGSCURSUS BIJENTEELT.

Voor onderwijzers met akte land- en tuinbouw en voor tuinbouwvakonderwijzers, wonende ten Z. van de Rijn, Lek, Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg, zal bij voldoende deelname op een nader af te spreken tijd een opleidingscursus Bijenteelt worden gegeven op de Proefbijenstand „Ambrosiushoeve”, nabij Tilburg.

De lessen vinden wekelijks plaats; einde van de cursus medio 1959. Daar het in de bedoeling ligt de cursussen voortaan centraal te geven, is het gewenst, dat de deelnemers uit het gehele zuiden zich melden. De reiskosten boven f 1,25 per les, 2e klasse trein of ander openbaar vervoermiddel, worden vergoed.

Aanmelden ten spoedigste bij: Ir. J. Mommers, Rijksbijenteeltconsulent, Bredaseweg 304, Tilburg.

DE LEZER SCHRIJFT

DANK JE WEL, AALST!

Tijdens een lezing over de Aalster Methode begon de heer J. H. J. Evers op z'n aardige manier te vertellen, dat Aalst, voor wie 't niet mocht weten, een voorstad is van Eindhoven. Als ik dat toen in twijfel heb getrokken, maak ik hiervoor nu gaarne mijn excuses, nee sterker, ik ben er nu zeker van, in Aalst begon voor mij de victorie!

Dertig jaar houd ik bijen, dikke bijenboeken heb ik met aandacht gelezen, mede hierdoor ontelbare methodes gevolgd, jaar in jaar uit. Over bijen ben ik zeer veel aan de weet gekomen. Maar honing gewonnen? Nee, dat mag geen naam hebben.

Allerlei kasten heb ik beproefd, tot de genormaliseerde — weet ik wat — toe. Zwermen had ik bij de vleet, maar te slingeren was er bijna nooit.

Gelukkig ben ik hierdoor niet moedeloos geworden en gelukkig was ik aanwezig bij de lezing voor onze afdeling door de heer Evers. Het boekje „De Aalster Bedrijfsmethode” ontving ik per kerende post. Bij doorlezing gaf mij de inhoud al vertrouwen.

Nauwgezet heb ik alles opgevolgd wat de imker in dit boekje op zo simpele manier voordeelt.

Wat een genoegen het nu voor mij is zó te imkeren, zonder zwermen, met honing van 't fruit, van de linde en van de heide, flink wat honing!

Daarom van harte: Dank je wel, Aalst!

v. d. S.

KIPPEN DOODGESTOKEN DOOR BIJEN

Tot nog toe leefden onze bijen en onze kippen vreedzaam naast elkaar. De ruimte waarin de kippen rondscharrelen is van de bijenstal gescheiden door een rij struiken van 2 à 3 meter hoogte. Tussen het nachthok en de bijenstal is een afstand van 6 à 7 meter.

Op tweede Pinksterdag bespoot mijn vrouw het nachthok met een middel (404, heet het) tegen luis. Een kwartier later, toen we toevallig daar weer in de buurt kwamen, merkten we dat een aantal bijen om de kippen (en om ons!) heen vlogen. Ze leken nogal geïrriteerd. De kippen werden al gauw onrustig en begonnen heen en weer te rennen, kennelijk op de vlucht gaande voor stekende bijen. We begrepen toen dat de bijen afkwamen op de lucht van het spuitmiddel, en daardoor boos werden, zoals ze ook boos worden op imkers die een glaasje hebben gedronken. Tot onze opluchting minderde na enige tijd het aantal bijen, de kippen werden weer wat rustiger, en we meenden dat er geen reden meer was een bezoek, dat we ons voorgenomen hadden te brengen, uit te stellen.

Toen we twee uur later terug kwamen, lagen er drie kippen dood, blijkbaar als gevolg van bijensteken. De

andere kippen hadden zich weten te verschuilen onder hoog struikgewas en op die manier hun leven gered. Ik hoop dat andere imkers, die ook kippen houden, hun voordeel kunnen doen met mijn verhaaltje. Er zijn misschien wel andere spuitmiddelen, waardoor de bijen niet worden geïrriteerd.

Soest.

J. VAN REIJEN.

van Horen en Zien

't Gaat goed, 't ging goed.

Deze gedachte sprak ik hardop uit toen ik zondagmorgen 6 oktober j.l. half tien bij m'n bijen keek. Ze vlogen namelijk dat 't een lust was en alle kasten hadden stuifmeelbrengrsters. Zo is het ook heden 8 oktober, stuifmeel in licht- en donkerbeige tot okergeel toe. 't Gaat goed als je de volken zwaar afgevoerd weet en ze nu nog zo hun best doen met stuifmeelverzamelen voor de larven van nu en die er, als 't niet tegenzit in februari weer zullen zijn. 't Gaat goed als je bijen glimmen als donkergebrande koffiebonen.

't Ging goed het afgelopen seizoen. We oogstten driemaal honing. Van 't koolzaad, de klaver en de heide. En: kwaliteit. Wij spreken hier niet van een wonderoogst, doch zijn in doorsnee in het westen van het land tevreden. Op de Imkersdag te Rotterdam vorige maand, blijde herinnering, sprak ik imkers uit het noorden en het oosten. 't Was daar nog beter. Fijn, buurmans blijdschap is dubbele vreugde. Zo ging het toch goed ondanks het niet ideale weer. Zo hebben we toch seizoen 1957 weer onze volle bijenvreugde beleefd.

Als het u ging als mij, dan kunt ge u verwonderd hebben dat de volken met jonge, al lang inleggende moeren, nog zo veel grof werk bouwden, deze jonge moeren maar steeds darrenwerk inlegden en dat de volken de darren zo lang aanhielden. Zo zag ik zelfs vandaag, 8 oktober, nog een 20-tal van deze zware jongens in dartele zonnevlucht voor de kasten, zo uitbundig of het mei was. Wel werden ze bij het binnentreden door de poortwachters grondig betast, zelfs lichtelijk aangevallen, doch dat verhinderde de mannen niet om, zich de amazones nonchalant afschuddend, fier de ingang te passeren om zich, naar de middelste raten nog wel, te begeven.....

U vergeeft mij deze kleine onderbreking maar ik ben nog even een kwartier naar de bijen gaan kijken want, u begrijpt het wel, ik moest er toch het mijne van weten waarom die darren zo nagenoeg ongehinderd passeerden. Ik vond de oplossing echter niet. De volken zijn goed, want bij 't heidehoning afnemen en meteen voor de laatste maal nazien van dit seizoen, waren de jonge moeren volop aan de leg. Broed, larven, eitjes. Zo kwamen dan vandaag de heren naar buiten, poetsen in de zon rustig en ongehinderd hun dikke hoofd annex de sprieten en startten met een kracht als de grote DC6B's waarmee ik een paar maanden geleden langs de Pool vice-versa naar West Canada vloog. Ze waren dus krachtig en weldoorvoed. De bijen hinderden hen praktisch niet. Ik denk nu dat de bijen weten dat er eten in overvloed is. Nog flink wat beste honing van de heide en goede suiker van Wageningen, doch bovenal dat zij, de bijen, een zonnig humeur hebben en daardoor zo toegeeflijk zijn.

Ach ja, dat zal het zijn, een goed humeur. Ik heb het ook vandaag. Sta mij nu toe u een goed humeur toe te wensen voor iedere dag. Dat is zo best voor een mens. Je voelt dan de zorgen veel minder en je hartkloppingen helemaal niet.

◇

VAN MAAND TOT MAAND

Wie bederft de honingprijs?

Nu de bijen alleen maar rust nodig hebben, lijkt het me wel van belang eens iets te schrijven over de honinghandel. De imkers, die daar geen belang bij hebben, kunnen deze bladzijde dus overslaan. Ze vinden het onderwerp, zeer terecht, erg vervelend. Maar aan de andere kant hebben wij een vrij groot aantal lezers, die rimpels in hun voorhoofd krijgen bij de gedachte „dat er geld bij moet.” En tot die lezers richt ik me dan deze keer alleen.

Om te voorkomen „dat er geld bij moet” moet u in de eerste plaats de honingopbrengst verhogen en de bedrijfskosten verlagen. Dat kan; ik heb er in het vorige artikel het mijne van gezegd. Lees het nog eens over als u wilt. Goedkoper produceren dus. Maar daarnaast: een zo hoog mogelijke prijs voor uw honing bedingen.

Er zijn twee manieren om uw honing te verkopen:

1. In bokalen of potten aan de winkelier of aan uw particuliere klanten;
2. In „groot fust” aan de groothandel.

Ik begin met de groothandel. Om nu het standpunt van de groothandel goed te begrijpen, **bombardeer ik u, lezer, tot groothandelaar in honing, u koopt honing van de imkers.**

U betaalt de imker voor zijn honing per pond de somma van *f* 0,75 en geen cent meer, al kijkt hij u aan alsof hij u wil vermoorden. De imker schrijft u een kwade brief over de lage prijs en voegt eraan toe: stuur mij maar bussen. U, groothandelaar, moet die bussen kopen. En wel zóveel, dat u zowat alle imkers tegelijk, direct na het slingeren, lege bussen kunt sturen. Zo'n bus wordt 2 of 3 maal per jaar gebruikt. U moet pakhuisruimte hebben voor al die bussen. Ze moeten worden schoongemaakt na gebruik. Dat kunt u, groothandelaar, niet, als de imker, doen in de keuken van uw vrouw, nietwaar? U hebt er werkruimte water, warmte, personeel (loon, sociale lasten!) voor te betalen. De bus wordt dus schoon, leeg en franco verzonden.

Op kantoor zit iemand, die er aantekening van houdt waar de bussen blijven. Hij schrijft een adreskaart, een beurtvaartadres enz. Hij heeft ook de brief van de imker al (vriendelijk) beantwoord. Porto. Papier. Loon. Sociale lasten. Vracht van de lege bus naar de imker . . . P.M.
De imker vult de bus, stuurt die ongefrankeerd aan u af. U betaalt de vracht . . . P.M.
Op uw kantoor wordt de zending in ontvangst genomen, in 't pakhuis gewogen en beoordeeld. Op kantoor wordt het bedrag op de rekening van de imker geschreven. Postcheque verzonden. Recht. Arbeidsloon. Sociale lasten. Kantoorbehoeften . . . P.M.
De bus wordt geleegd in grote reservoirs, soort bij soort. Daarvoor wordt de honing eerst verwarmd, gezeefd. Installatie, warmte, loon, sociale lasten . . . P.M.
Uit de reservoirs worden de lege potten gevuld. Die kosten per stuk, laten we zeggen . . . *f* 0,14 P.M.

U neemt ze van uw klanten terug, voor een dubbeltje natuurlijk, laat ze schoonmaken (water, warmte, sociale lasten, loon, werkplaats 4 cent.) Vulinstallatie rekent u maar niet. Op die flacon komt een etiket, vaak 2 etiketten en een sluit-etiket. Werkruimte, arbeidsloon, sociale lasten, etiketten etc. . . . *f* 0,02
Nu gaat uw reiziger op pad. Laten we aannemen dat de arme kerel alleen op provisie werkt en dat hij per verkochte pot krijgt . . . *f* 0,10
Z'n reiskosten laat u hem zelf betalen, hij moet maar zien hoe hij aan een boterham komt. Hij verkoopt aan een winkelier een doos van 24 potten. De winkelier krijgt een provisie per pot van . . . *f* 0,40
Te veel? Hij zit met een winkel, personeel, licht, warmte, sociale lasten, reclame enz.! En . . . als u, groothandelaar, hem minder dan 40 cent geeft, koopt hij de honing van een ander, die wél 40 cent provisie geeft. Heeft hij ongelijk? Wat deed u als u winkelier was? U levert er wat gratis reclamemateriaal bij . . . P.M.
De doos wordt verzendklaar gemaakt, adressen geschreven, verzonden. Loon, sociale lasten, administratie . . . P.M.
Op kantoor wordt de handeling geboekt, een nota geschreven, verzonden, porto, drukwerk loon etc. . . . P.M.
De doos is ook niet cadeau. 1/24 deel van de doos drukt op uw potje honing . . . P.M.
De vracht van uw zaak naar de winkelier wordt betaald . . . P.M.
Wordt de nota niet op tijd betaald, dan incasso per kwitantie. Incassokosten, zegel, administratie Er loopt af en toe een post tussendoor die niet betaald wordt . . . P.M.
De winkelier reclameert: bij aankomst 4 van de 24 potten gebroken . . . P.M.
Als u, groothandelaar in honing, nu zelf geen cent wilt verdienen, als u kantoor en pakhuis gratis beschikbaar stelt, verlicht en verwarmd en wel, als u geen cent rekent voor het risico dat de honingprijs keldert of dat u met overkochte voorraden blijft zitten, als u geen rente rekent van het kapitaal dat u investeert in de onderneming, dan moet moeder de vrouw in de winkel dus voor een potje honing betalen de somma van . . . *f* 1,41

plus al die P.M.'s, die betekenen dat u al die kosten niet moogt vergeten.

Als u echter als groothandelaar in honing een boterham wilt verdienen, als u iets voor uw risico wilt hebben, als u een bescheiden rente van uw kapitaal wenst en als u voor uw oude dag wilt zorgen, **komt dat potje honing moeder de vrouw in de winkel minstens op *f* 1,50.** En u, lezer-groothandelaar, u hebt nog het risico dat er een jaar geen honing is en als u dan uw klanten buitenlandse honing levert, verdoemen de imkers u bovendien nog in alle toonaarden.

U, lezer, bent nog steeds groothandelaar. U loopt langs de etalages en ziet daar honing van een imker-lid-onzer-vereniging aangeboden voor . . . *f* 1,40 per pot. U stapt naar binnen en probeert de winkelier een doos van UW honing aan te smeren, die *f* 1,50 moet kosten. Wat doet de winkelier? Hij lacht u, groothandelaar,

Onze afdeling Heerlen was zo vriendelijk ons de volgende brief te zenden.

BESTE VRIENDEN,

Hier is dan eindelijk een teken van leven van v. d. Weerd uit Amerika.

Eerlijk gezegd schaam ik mij een beetje, dat ik tot dusver niets van mij liet horen, ondanks de vriendelijke groeten en beste wensen die ik bij de jaarwisseling uwerzijds mocht ontvangen. Hartelijk dank voor deze beste wensen en groeten en om mijn verzuim nu weer een beetje goed te maken zal ik u nu iets gaan vertellen over het bezoek aan een bijenhouder, die mijn zoon en mij deze morgen enige uren aangenaam en leerzaam rondgeleidde en vertelde over zijn bijen.

Deze bijenhouder bezit ± 150 volken en was op het moment dat wij er kwamen druk doende met uitbreiding en verbetering van zijn werkgelegenheid. Boven zijn garage was hij aan het timmeren op een grote zolder die hij geheel voor het slingeren en verwerken van honing en alles wat er mee samenhangt, ging inrichten met waterleiding, verwarming enz. Zijn oude ruimte die hij liet zien werd hem te klein.

Het was daar waar hij ons toonde een grote slinger waar hij 30 ramen tegelijk in kon slingeren. Zodra hij gaat slingeren zal hij ons inviteren om daarbij tegenwoordig te zijn. Verder toonde hij ons een elektr. ont-

uit. Hij heeft uw honing niet nodig! Eet 'm zelf maar op, **ik kan de honing rechtstreeks van de imker goedkoper krijgen!** (En als u winkelier was, waarde lezer, wat deed u dan zelf?)

U, lezer-groothandelaar, hebt het adres van die imker op het etiket van die goedkope honing gelezen en u stapt naar de man toe. Wat zegt die imker-lid-onzervereniging tegen u? Mijnheer de groothandelaar, u hebt mij 75 cent voor mijn honing geboden. Dat was me te weinig. Ik heb hem zelf in potjes gedaan. Die potjes kreeg ik van de winkelier voor een dubbeltje. Ik maakte ze in de keuken van mijn vrouw zelf schoon. Ik plakte er een etiket op en de winkelier betaalt me één gulden per pot! Daar gaat af 10 cent voor het potje en 1 cent voor het etiket en nu krijg ik dus voor mijn honing niet 75 cent maar 89 cent per pond. **Dat is veertien centen per pond, dat is acht en twintig centen per kilo meer dan bij u, meneer.**

Niet alleen de winkelier lacht u uit, ook de imker!

U, lezer-groothandelaar gaat naar uw kantoor en u zegt tegen uw kantoorbediende, zo vriendelijk als u nog kunt: luister eens, de concurrentie levert de honing aan de winkelier een dubbeltje per pot goedkoper dan ik. Ik moet mijn honing ook een dubbeltje goedkoper aan de winkeliers aanbieden, anders raak ik geen pot meer kwijt. **Ik betaal de imkers dus in het vervolg niet meer 75 cent per pond maar 65 cent!**

Nu zet ik u, waarde lezer, weer af als groothandelaar. U bent dus nu weer imker-lid-van-onze-vereniging. Ik kijk u recht in de ogen en ik vraag u: **wie bederft de honingprijzen?**

Plv.

zegelapparaat, n.l. een breed mes met stoomverwarming (binnendoor) dat zodanig gemonteerd was, dat het heen en weer werd bewogen, in een snijdende beweging dus, en alzo in een oogwenk de zegels van de honing verwijderde.

Hier zagen wij de steviger gebouwde en iets grotere ramen als de in Nederland bekende simplex ramen, de kunststraat zwaar met gegolfd draad ingewerkt, terwijl de bijenhouder er zelf nog 3 horizontale draden overheen deed.

Voor honing in de raat liet hij de bekende vierkantjes zien doch daarnaast toonde hij ons raampjes zoals ongeveer (bij ons) in Nederland de honingraampjes zijn, doch in het midden gescheiden door 2 dwarlatjes zodat dit gemakkelijk in tweeën was te delen. Deze werden voorzien van extra lichte kunststraat, die de natuurraat dicht nabij komt en waar de bijen veel beter in werkten en snel uitbouwden en vol maakten. Nadat we hier hadden rondgekeken zijn we de bijen eens gaan opzoeken, die hij verspreid had staan in de country ± 20 kasten bij elkaar. Elke kast bevatte 1 volk, doch de meeste kasten waren wolkenkrabbers gelijk en bestonden uit 6 à 7 bakken. Ik was bang dat zij topzwaar zouden zijn en gemakkelijk door de wind zouden omwaaien, doch dit bezwaar werd weggepraat, door elke kast een stevige fundering te geven van een paar sterke planken en tevens door de beboste omgeving.

Elke kast had zowel aan de bodem als aan de top een vliegkat. Het bovenste speciaal gemaakt voor de winter om het overtollige vocht gelegenheid te geven te ontsnappen.

Winter en zomer blijft dit vliegkat boven open en zonder enige andere bedekking dan de deksel komen zij goed de winter door, aldus de zegsman. Hij overwinterde ze op twee bakken en liet hun ± 50—60 pond honing houden om de winter in te gaan en gebruikte nooit suiker. Een Amerikaans pond is iets minder dan een Nederlands pond.

Ongeveer een week voordat in het voorjaar een dracht begint, hangt hij om en zodra dit nodig is geeft hij een derde bak, een 4e, 5e, 6e of 7e en voorkomt op deze wijze het zwermen. Een koninginnerooster werd niet meer gebruikt. Eenmaal in de zomer, ongeveer deze tijd wordt de honing uitgehaald, en dus geen vrees als in Nederland als ze daar honing in de kast hebben dat ze een week of 14 dagen later niets meer hebben.

De inhoud van de kasten was om van te watertanden. 3 tot 4 bakken van elke kast met geheel verzegelde honing welke nauwelijks te tillen waren. De kwaliteit was volgens mijn mening niet minder dan de Nederlandse temeer daar er veel honing van de witte en honingklaver afkomstig was. Ook vinden we hier nog boekweit en ook hebben we hier ongeveer velden als bij ons de heide zo purperrood, n.l. van de kattestaart Lythrum en roze velde van Eupatorium, alles op moerasige plaatsen.

Zo'n enkele keer ga ik op de fiets nog wel eens de velden in om te zien wat hier groeit en bloeit. Helaas heb ik gedurende deze zomer nog lang niet genoeg gezien wat de flora betreft, want zo ongemerkt leeft men het Amerikaanse leven een beetje mee en dat is hier in Michigan, in de zomer als het warm is en dan is het meestal in de vrije tijd naar het meer, varen met de raceboot, zwemmen en waterskiën en vissen. In de koelere tijd is het de televisie die ons aardig te pakken heeft en alzo schiet er niet zo veel tijd over om aan vrienden en kennissen te denken in Nederland.

Ik hoop dan ook dat ik met deze letteren een groot aantal vrienden en kennissen zal bereiken en die alhoewel ze niets van mij horen toch verzekerd kunnen zijn altijd iemand aan de overzijde van de Oceaan te hebben die dankbaar en aangenaam aan zijn tijd in Nederland terugdenkt en met deze heel veel hartelijke groeten met de beste wensen voor een goed bijenjaar aan hen doet toekomen.

Hier dus geen namen van personen maar allen zonder uitzondering heel veel hartelijke groeten van uw aller vriend

JOH. v. d. WEERD
en echtgenote.

SILETTA ALS DRACHTPLANT

Op een afstand van plm. 8 km was een oppervlakte van 8 ha ingezaaid met een voor ons nieuw gewas, genaamd Siletta, een kruisingsprodukt van radijs met nog een ander gewas.

De bloeitijd is van begin juni tot ongeveer half juli, de bloem is gelijk aan die van radijs.

Met die van een paar andere imkers hebben mijn volken voor 't grootste deel daar gestaan van 8 juni tot 29 juni, toen wij ze weer thuis hebben gehaald vanwege de zwermplannen.

Omdat wij de volken op 8 juni nog niet allemaal hadden behandeld, hebben wij de omhangmethode toegepast en zat de oude koningin nog beneden de rooster. Onze conclusie is, dat het gewas Siletta op goede, warme dagen een zeer goede dracht geeft, op dagen met noordenwind, die we hier in juni nog wel hebben gehad, werd de bloem weinig bevroren en gaf de korenbloem beter.

Een paar volken van een andere imker, die na 29 juni bleven staan, haalden toen op die zeer warme dagen flink honing. Op die dagen stond toen ook het wilgenroosje in volle bloei en daar was heel wat van.

In ieder geval kan het gewas Siletta wel worden gerekend tot de goede drachtplanten.

Zij geeft zelfs zeer overvloedig op warme dagen, liefst met een bedekte lucht, met een temperatuur boven 20 graden. De bedoeling is, dat de Siletta ook een volgend jaar weer wordt gezaaid.

Het lijkt me dan gewenst, om de volken iets later te plaatsen, zodat ze eerst thuis behandeld zijn en een jonge bevruchte koningin hebben.

In tegenstelling met andere jaren, wanneer ik de omhangmethode toepaste en evenals nu, na acht dagen de ramen boven de rooster op redcellen controleerde, werden dit jaar bijna alle volken beneden de rooster weer zwermplustig.

Over het algemeen waren de volken deze zomer vrij veel zwermplustig, verschillende met jonge bevruchte koninginnen hadden tijdens en na de zomerdracht moerdoppen aangezet en moesten weer opnieuw worden behandeld.

Emmen.

JOH. HILVERS.

WEES TOCH VOORZICHTIG

Een lezer schrijft ons dat ergens aan de weg Ede-Arnhem een rij bijenkasten veel te dicht bij de grote weg stond. Een automobilist constateerde dat er daar elke keer dat hij er langs reed gemiddeld 12 bijen tegen zijn auto te pletter vlogen. Naast dit bijen- (en honing-)verlies schuilt hier een gevaar; denk aan hen die in een open auto, op een motor of een bromfiets rijden. Weest toch voorzichtig, imkers! En de berichtgever dank voor deze waarschuwing.

DE IMKERIJ EEN ZORGENKIND

Verschillende keren kan men lezen over prima resultaten van de bijenhouderij, ook nog over 1956. De meeste schrijvers zullen wel leraren of beroepsimkers zijn, maar neemt men de doorsnee-imker, boer of arbeider, die vaak in het voor- of najaar, als de bijen behandeld moeten worden, dan blijkt dat de tijd of het slechte weer hem parten speelt. Velen moeten op zaterdagmiddag of zondag hun bijen behandelen en hoe vaak is de zondag een regendag. In april kan men door de week toch geen bijenvolken nazien, al heeft men er voldoende kennis voor, velen hebben 's avonds vele dringende bezigheden, want vele imkers wonen toch wel op het platteland. Hier in mijn omgeving is het aantal imkers zeer gedaald, en verschillende imkers zeggen het nog een jaar te willen proberen, maar de liefhebberij doet hen nog bijen houden. Verleden jaar zal er hier wel geen een imker winst gemaakt hebben, enkelen, die alle mogelijkheden konden benutten en geluk hadden omdat ze hun bijen op de heide lieten staan tot oktober, maar half september is het nu eenmaal tijd om de bijen naar huis te halen. Maar toch wordt het steeds weer voorgesteld alsof men er veel geld mee verdienen kan, wat voor de 100% imker

DE HONINGMARKT

Borneck, R. Le marché du miel. L'Apiculteur 101 (1957) 4(-4) 96-102.

Het is merkwaardig hoe een artikel over de Franse honingmarkt ook voor een zeer groot deel van toepassing is op de Nederlandse omstandigheden.

De schrijver begint met op te merken, dat er geen statistische gegevens zijn over de bijenteelt en de honingproductie (evenals in Nederland). De import en export van honing zijn wel bekend en merkwaardig is, dat een land met een klimaat dat over het algemeen gunstig is voor de bijenteelt, nog zoveel honing importeert en zo weinig exporteert.

Evenals dat in Nederland wel eens geprobeerd is, wordt in Frankrijk een bepaalde prijs voor de honing geadviseerd, maar evenals bij ons houdt men zich niet aan de afspraak.

Hiervoor worden twee redenen opgegeven, n.l. een economische en een psychologische. De economische houdt in, dat vele bijenhouders niet leven van de opbrengst van honing alleen en zij, die dit wel doen, realiseren zich niet de steeds doorgaande waardedaling van de munt. De psychologische reden komt voort uit een gebrek aan vertrouwen in het eigen produkt, waardoor men verhinderd wordt tegen een goede prijs te verkopen. De wet van vraag en aanbod beïnvloedt de prijs zeer weinig en de schrijver noemt als enig voorbeeld in Frankrijk hiervan 1950, dat bij een zeer goede oogst een aanzienlijke prijsdaling te zien gaf. De auteur vermeldt, dat de prijs, die de consument betaalt, ongeveer het dubbele is van wat de producent er voor krijgt (evenals hier). Dit komt echter bij andere produkten en in andere landen eveneens voor. Het tegen een te lage prijs verkopen doór de producent rechtstreeks aan de verbruiker heeft een nadelige invloed, zowel op de groothandels- als de kleinhandels-prijzen (dit komt in Nederland ook veel voor!).

Een goede organisatie van de afzet heeft een grote behoefte aan statistische gegevens van de werkelijke produktie. De afzet kan coöperatief gebeuren. Hiertoe zijn echter belangrijke middelen nodig en er zit een tendens in om de prijs te doen stijgen, wat in Frankrijk in het algemeen niet gewenst geacht wordt.

De schrijver voelt meer voor goede prijsafspraken, waarbij de imkers zich dan zeer gedisciplineerd moeten gedragen. (Is dit mogelijk? ref.)

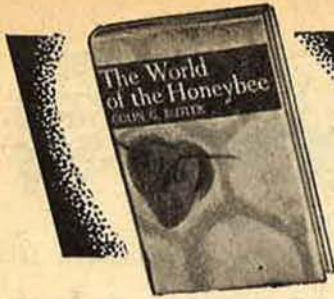
Ir. J. MOMMERS.

misschien wel waar kan zijn, maar de anderen zijn er ook. Als men telkens deze gegevens weer leest moet de regering wel denken: de imker is nog geen zorgenkind, die groeit nog steeds voorbeeldig en voorspoedig door, maar de feiten liggen voor de gemiddelde imker toch wel geheel anders. 1957 is een goed jaar, maar niet zo goed als door de radio gezegd werd, de linde deed in mijn omgeving ongeveer niets en de heide nu, op 8 september, deed nog niet veel. En bedenk wel, dat vele imkers nog ouderen zijn, jongeren zijn er niet zo veel meer. Nu komt er nog weer die dure suiker bij, dat zal de imkers zeker geen goed doen. Een lezer schreef over de steeds later wordende zwermperiode, maar ik meen dat dit ligt aan het toenemende aantal kasten. De korfimker zal nog wel verschillende zwermen in mei krijgen en dan de bijen anders behandelen dan vroeger.

Voor verschillende produkten zijn garantieprijzen vastgesteld, maar de honing wordt steeds nog voor alle prijzen opgekocht. Hier is een kruidenierswinkel, die de honing voor f 1,30 per pond verkoopt en wat betaalt de groothandel, hier moet toch wel iets gebeuren.

ETTEN GLD.

JOS. J. HELMES

De Wereld van de Honingbij

(Vervolg)

Het achterlijf wordt schoongemaakt door stijve kammen op de achterpootjes, die ook gebruikt worden om de plakkerige massa stuifmeel van de borstels op het middelste paar poten over te nemen. Wanneer er genoeg stuifmeel is verzameld op de stuifmeelkammen van een achterpoot wordt dit door de stuifmeelkam van de andere achterpoot afgeschraapt in de stuifmeelpers, die gevormd wordt door het gewricht tussen de tibia (scheen) en de metatarsus (1e lid van de voet). De pers wordt dan gesloten en de deegachtige massa stuifmeel wordt naar buiten en naar boven geperst, totdat deze, derwaarts geleid door beschermingsharen en stekels, de gladde, concave (holle bodem van het stuifmeelkorfje) bereikt. Op dezelfde manier wordt het stuifmeel op de stuifmeelkammen van de andere achterpoot overgebracht in de stuifmeelpers van de tegenovergestelde poot en zo in het stuifmeelkorfje van deze geperst. Wanneer een bij meer en meer stuifmeel verzamelt, groeien de klompjes in de stuifmeelkorfjes en ze worden op hun plaats gehouden door een franje van lange haren aan de zijkant en zeer waarschijnlijk, zoals Dorothy Hodges heeft verondersteld, wordt het klompje op elke poot ook gesteund door een enkele haar, die vastgehecht zit op de bodem van elk korfje.

Wanneer stuifmeel zeer overvloedig aanwezig is, zoals het zeer dikwijls vroeg op de dag het geval is in bloemen als papavers en paardbloemen, zal een bij slechts 3 of 4 minuten nodig hebben om een volle lading te verzamelen, maar op andere tijden heeft ze daar wel 20 minuten of meer voor nodig. Dit slaat natuurlijk alleen op die bijen, die al hun kracht aanwenden om stuifmeel te verzamelen en hun tijd niet verdelen tussen het vergaderen van stuifmeel en nectar. Sommige bloemen, zoals de papaver en de berk, brengen enkel stuifmeel voort en geen nectar en daardoor worden ze alleen bezocht door bijen, die speciaal stuifmeel zoeken. Vele andere bloemen, zoals de klavers, de paardbloemen en de fruitbloesems brengen zowel nectar als stuifmeel voort en dikwijls zal een bij beide verzamelen van dezelfde bloem bij één enkel bezoek. Het schijnt vrijwel zeker, dat in het laatste geval de bijen in de eerste plaats nectar zoeken en slechts in het voorbijgaan stuifmeel inpakken. Daar echter bijen, die in de eerste plaats stuif-

meel zoeken op bloemen, die zowel nectar als stuifmeel voortbrengen van tijd tot tijd een beetje nectar meenemen, is het niet altijd gemakkelijk vast te stellen of elke individuele bij het best beschouwd kan worden als stuifmeel- of als honinghaalster. Voortdurende observatie van het gedrag van de individuele bij is de enige betrouwbare weg, waarop zo iets kan worden vastgesteld.

Bij de terugkomst in haar woning met een lading stuifmeel, zoekt de bij een lege voorraadsceel op of een, die reeds voor een deel gevuld is met stuifmeel en zich op de rand steunende, steekt ze daar haar achterpootjes in en gebruikt haar middenpootjes om de stuifmeelklompjes af te schuiven. Gewoonlijk besteedt ze verder geen aandacht aan de stuifmeelbolletjes en laat 't over aan de huisbijen om deze los te breken en flink aan te stampen tegen de bodem van de cel. Later wordt er een beetje honing op het bovenste vlak

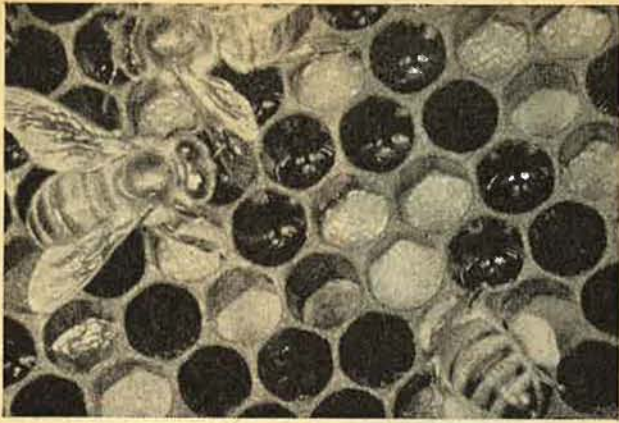
van de stuifmeelmasa gedaan en de cel wordt gesloten met een wasdekseltje. Stuifmeel, op deze wijze opgeslagen, blijft goed en is zeer waardevol voor het volk gedurende de koude maanden, wanneer er geen vers stuifmeel kan worden verzameld. Maar veel van het in de woningen gebracht stuifmeel wordt niet op deze manier ingemaakt, maar wordt spoedig door de huisbijen gebruikt, die het noodzakelijk moeten opeten, niet alleen voor hun eigen volledige ontwikkeling, maar ook om hen in staat te stellen, voedersap voort te brengen voor de larven en voor de vol-groeide koningin.

Water

Werkbijen verzamelen water in het veld en brengen het naar huis. Vele bijenhouders hebben opgemerkt, dat waterhaalsters in de lente in groten getale aanwezig zijn, maar dat het aantal bijen, dat water haalt, snel afneemt, zodra de nectar overvloedig wordt. Er schijnt een verband

Stuifmeel-verzamelande bij. De bij hangt aan de bloem terwijl ze het stuifmeel van haar lichaam kamt en het opbergt in de korfjes aan de achterpootjes. Vergroting 3/4 maal.

X
*Het opbergen van
 stuifmeel.
 De klompjes
 stuifmeel worden
 in de cellen
 afgestreeken.
 Vergroting onge-
 veer 2.4 maal.*

te bestaan tussen de hoeveelheid voor de bijen verkrijgbare nectar en de hoeveelheid water, die ze verzamelen op die tijden van het jaar, dat de broedaanzet snel toeneemt. Er zijn voldoende bewijzen, dat honingbijen in de lente in ieder geval water halen om honing, genomen van de voorraden in de kast, vloeibaar te maken om voedsel voor de larven te bereiden. Wanneer er genoeg nectar te verkrijgen is, is het waarschijnlijk, dat de bijen dit gebruiken om hun larven zowel als zichzelf te voeden en niet de reserves aan honing aanspreken.

Het verzamelen van water valt weg, als verse, vloeibare nectar te halen is, om alleen dan weer op te komen wanneer nectar schaars wordt en de honingre-

servees in plaats daarvan moeten worden aangesproken. Natuurlijk kan het gebeuren, dat de nectar, die de kast binnenkomt zo geconcentreerd is, dat er water nodig is, om hem te verdunnen voor hij geschikt is om aan de larven te worden gevoerd. Bijen krijgen het water, dat ze nodig hebben, op drie manieren. Ten eerste is er het zgn. „stofwisselingswater” — d.w.z. water, dat voortgebracht wordt in de eigen lichamen van de bijen als een bijproduct van de verbranding van de koolhydraten of suikers, waarmee ze gevoed worden. Ten tweede (in ieder geval in een slecht geventileerde kast) kan er water aanwezig zijn, dat door de atmosfeer van de kast condenseert tegen de wanden en andere koelere delen van de woning en waarvan een deel water is, door de bijen bij het ademen afgegeven. Dit gebeurt hoofdzakelijk gedurende de winter en soms kan men bijen zien, die dit water verzamelen. Tenslotte zijn er talrijke waterbronnen buiten de kast, in het veld en het is waarschijnlijk van

deze, dat de bijen het meest water halen, dat ze gedurende het drukke seizoen nodig hebben.

Water is nodig voor het bereiden van larvenvoedsel. Het wordt door de honingbij ook voor tenminste twee andere dingen gebruikt. Het vormt een essentieel deel van het dieet van de volwassen honingbij en het wordt soms ook gebruikt door bijen, zelfs in de gematigde temperaturen van Engeland (en van Nederland) voor de afkoeling van de atmosfeer van de kast, voor welk doel het binnen gebracht wordt en verdampt.

Werkbijen zijn in staat (in elk geval gedurende de wintermaanden, wanneer er weinig broed aanwezig is) lange perioden van opsluiting in de kast te overleven zonder toegang te hebben tot de voorraden water, ander dan stofwisselingswater en dat water, dat de kast binnendringt en daar condenseert of water, dat de honing- en stuifmeelvoorraden bevat. Er zijn geen bewijzen, dat bijen gedurende de winter water in de kast opslaan. Het de winter overleven van bijen zonder water te kunnen bereiken, heeft er vele mensen toe geleid aan te nemen, dat volwassen werkbijen niet meer water nodig hebben dan door hen te verkrijgen is in de honing en het stuifmeel, dat ze eten. Dr. Maurizio heeft echter aangetoond, dat wanneer bijen in kooitjes in een broedstroof worden gehouden en gevoed worden met geconcentreerde suikerstroop, honing of borstplaat, ze dikwijls begerig water opnemen, wanneer hun dat wordt gegeven en dat ze langer leven, wanneer hun water wordt toegediend.

Het schijnt daarom waarschijnlijk, dat evenals de larven, de volwassen werkbijen water nodig hebben in hun dieet, behalve dat, wat ze halen uit honing en stuifmeel.

(Wordt vervolgd)

X
*Het opbergen van
 stuifmeel. Bijen met
 stuifmeel aan de
 pootjes zoeken naar
 de cellen, waarin
 ze het stuifmeel
 zullen afstrijken.
 Vergroting ongeveer
 2.4 maal.*

Van heinde en v
hun honing aa
De aanvoer w
Maar dank zij
gegeven en even t
markt te komen, kon i

De jury, bestaande uit
Maagendans uit Arnhe
hadden het zeer moeilij
kwaliteit der honing en
de eerste-prijs-winnaas
opmerkte, „gaan vitten
Toen men om half el
afdeling Eerbeek, de he
juryleden en een well
vereniging „Eendracht
markt te geven.

Nadat de deuren van
dadelijk een drukte va

Verlag van de 49ste honing-, was

GEHOUDEN TE EERBEEK OP ZATERDAG 28 SEPTEMBER 1957

Boven: Tijdens de keuring; v.l.n.r. A. H. Verbeek, G. J. Pannekoek, J. Burgers van de marktcommissie, J. van Aarst, J. Verhoeven en H. J. van Aanholt (voor de stand die de eerste prijs verwierf).

Hieronder: Overzicht van de drukte direct na de opening.

Volgend
jaar
gouden
jubileum

De belangstelling was wel groot !

Hier volgen de prijswinnaars:

- a. Voor de meest aantrekkelijke stand:
 1. A. van Reen, Eerbeek.
 2. A. J. Zwijnenberg, Eerbeek.
- b. Voor de grootste inzending raathoning:
 1. Mevrouw Bieleman, Empe.
 2. A. van Reen, Eerbeek.
- c. Grootste inzending honing in flacons:
 1. H. T. van Dam — Jubbege.
 2. M. te Winkel, Voorst.
- d. Heideraathoning in raampjes:
 1. Mevrouw Bieleman, Empe.
 2. A. J. Zwijnenberg, Eerbeek.
- e. Heideraathoning uit korven:
Hiervoor zijn geen prijzen toegekend.
- f. Zomerraathoning in raampjes:
 1. J. Weekhout, Eibergen.
 2. G. B. te Hennepe, Aalten.
- g. Heidehoning in flacons:

te waren de imkers dit jaar weer naar Eerbeek gekomen, om de man te brengen.

groot, zoals te verwachten was.

et feit, dat alle aanvoorders aan ons verzoek gehoor hadden ekaartje hadden gezonden, dat zij van plan waren aan de er aan een plaatsje geholpen worden.

heren van Aanholt uit Brummen, van Aarst uit Wageningen, Pannekoek uit Hoenderlo en Verhoeven uit Beekbergen, bij het beoordelen der inzendingen. Men was vol lof over de verzorging hiervan. Daarom viel het soms niet gemakkelijk aan te wijzen en moest men, zoals één der juryleden

met de keuring gereed was, opende de voorzitter van de Boesveld, de markt met een woord van dank aan de heren m aan de verkopers en kopers, alsmede aan de muziek- die ieder jaar weer bereid is een feestelijk tintje aan de

Eerbeeks Belang" open gegaan waren, was het binnen al belang en werden er door menigeen goede zaken gedaan.

- en bijenmarkt

Er was dan ook zeer ruime keuze in raathoning en slingerhoning in diverse prijzen, zodat er voor iedere keurs wel wat was.

Dok na de middag was het zeer bedrijvig en verschillende verkopers waren midden op de middag „los”.

Over het algemeen is het in Eerbeek zo, dat verreweg de meeste bezoekers niet komen uit een soort nieuwsgierigheid, maar met het vooropgestelde plan, honing te kopen; dit is de jaren door langzamerhand zo gegroeid en van velen een vaste gewoonte geworden.

De actieve burgemeester van de gemeente Brummen kwam in de namiddag de markt met een bezoek brengen en werd door de heer Boesveld rondgeleid en ingelicht over het doel dezer markt.

Aanvoer en prijzen.

Aangevoerd werden. 1400 pond raathoning, waarvan \pm 1/3 deel heideraathoning.

1300 flacons slingerhoning (heide- en bloemhoning).

42 korven met bijen.

20 kasten met bijen.

Dat de gemaakte honingprijzen goed waren, blijkt wel uit de volgende cijfers:

Heideraathoning, 1e soort, f 3,50 per pond
Zomerraathoning, 1e soort, van

f 2,00 tot f 2,75 per pond

Heideslingerhoning f 2,25 p. flacon

Zomerslingerhoning van f 1,50 tot f 1,75 p. flacon

In bijenvolken was geen handel, zodat we daar geen

1. H. T. van Dam, Jubbega.
2. M. te Winkel, Voorst.
- h. Bloemenhoning in flacons:
 1. H. T. van Dam, Jubbega.
 2. G. Wessels, Westendorp bij Varsseveld.
- i. Mooiste bodem was: M. te Winkel, Voorst.
- j. Beste korfvolk:
 1. Mevrouw Bieleman, Empe.
 2. A. van Reen, Eerbeek.
- k. Beste kastvolk:
 1. A. van Reen, Eerbeek.
 2. G. J. Wolters, Eerbeek.
- l. Bijenwoningen en imkersgereedschappen:
 1. H. T. van Dam, Jubbega.
 2. Bijenhuis, Wageningen.
- m. Grootste aanvoer bijenvolken:
 1. A. van Reen, Eerbeek.
 2. H. Boesveld, Eerbeek.
 3. H. Brulleman, Breukelen.

cijfers over kunnen geven. De enige korf die verkocht werd was aangekocht door de verlotingscommissie voor f 17,50.

Voor de verloting, die altijd gehouden wordt tot bestrijding der onkosten van de markt, werd door de aankoopcommissie voor f 320,— aan honing aangekocht van alle aanwezige verkopers.

Aan prijzen voor bekroonde inzendingen werd f 123,50 uitbetaald.

Uit de honingprijzen blijkt toch wel weer overduidelijk, dat het voor menig imker zeer zeker de moeite zal lonen, wat meer aandacht aan de bijenvolken te besteden, door het zoeken van een betere bedrijfsmethode. Want ondanks de goede zomerdracht zijn er nog velen, die er maar een bitter klein beetje van hebben meegeregren, terwijl anderen het toch zeker tot gemiddeld 25 à 30 pond hebben gebracht. Zelfs de heidedracht was hier redelijk, ondanks de vele regenachtige dagen.

Aan het eind van dit verslag rest mij nog allen te bedanken, die aan het welslagen der markt hebben medegewerkt en indien mogelijk, hopen we elkaar volgend jaar weer te ontmoeten op onze 50ste Honing-, Was- en Bijenmarkt.

A. H. VERBEEK, Secretaris.

De eerste prijswinnaars: v.l.n.r. J. Weekhout, Mevr. Bieleman, A. van Reen, M. te Winkel en H. T. van Dam.

Ook op het gebied der imkersbenodigdheden was er voor elk wat wils.

uit de Jaagkiers

Oud dagboek

Het is lang geleden dat wij iets van onze Friese boer en zijn dagboek hoorden. Van de heer Fokkema te Leeuwarden mochten wij weer eens een paar krantenknipsels ter zake ontvangen.

Op 19 juli 1850 schrijft onze boer: „De landen zijn buitengewoon met klaver voorzien, sommige landen zijn bijkans geheel wit met de klaverbloem. Mijne 15 korven Bijen winnen buitengewoon, tot veelmalen toe hebben zij gezwermd, en daardoor zijn de korven rijkelijk met bijen voorzien, omdat wij de zwermen telkens daar weder opwierpen.”

Op 2 augustus 1850:

„Gisteren hebben wij 7 korven Bijen uitgebroken en daarvan 6 weder om in te zamelen bruikbaar gemaakt, ongeveer 150 oude ponden daaruit verkregen, de 8 nieuwe zwermen hebben rede de kost en het staat er toe dat de uitgebrokenen ook de kost nog wel zullen verzamelen, wijl de landen overvloedig van klaverbloem zijn voorzien.

Onze bakker Ynze van der Zee, welke deskundig is, heeft de werkzaamheden tot uitbreken voor ons gedaan, hij zelf heeft een gelijk aantal korven en met geen minder winst uitgebroken. Zelden heeft men zulk een winstgevend Bijenjaar gehad.” Maar men moet de dag niet voor de avond prijzen want:

op 2 september 1850:

„Ik heb een korf met bijen verloren, schijnt moedeloos geweest te zijn, misschien heeft de Koning ontbroken, althans is het een van de korven welke wij uitgebroken hebben.”

Op 23 september 1850:

„allerschoonst weder, het was voor een paar dagen veranderlijk, maar is thans weder evenals de gehele week zomer.

Zoo vreselijk onstuimig de maand Augustus geweest is, zoo schoon is tot hiertoe de maand September. Ik had dertien korven met bijen, waarvan zes uitgebroken, welke niet hebben kunnen werken gedurende Augustus, zoo schoon toen met bloem voorzien, thans heb ik maar acht korven voor den winter, zwaar van 20 tot 28 ponden, alle zwermen.”

De nazomer van 1957 heeft wel veel weg van die van 1850, hetgeen ook wel blijkt uit hetgeen onze boer op 2 augustus nog noteert:

„De aardappelziekte heeft zich ter-

stond na den voorgaanden regen weder tot algemeen droefheid geopenbaard, deze vrucht stond voor den regen zoo schoon en veelbelovend, maar thans zijn de aardappelbouwers en wijders het algemeen in hunne goede verwachting al weder teleurgesteld.”

Bijen als projectielen

Door de welwillendheid van de heer Langendijk te Bennekom zijn wij in staat de bijgaande tekeningen af te drukken, deze zijn uit het boek: Wereldgeschiedenis van Berkelbach, Brandt en Ganshof en laten zien hoe in de Middeleeuwen korven met bijen in een belegerde vesting werden geworpen met behulp van een molen. Dit doet wel vreemd aan in onze tijd van atoomwapens.

Zijn de inkers zo...?

In het nummer ter herdenking van het 100-jarig bestaan van het Franse vakblad L'Apiculteur 1957/4 vinden we een artikel van Dr. O. Morgenthaler (Zwitserland) getiteld: Wetenschap en Praktijk in de Bijenteelt. Hij beweert hierin dat de bijenteelt achterblijft en hij zoekt de oorzaak in de onvoldoende samenwerking tussen wetenschap en praktijk. De samenwerking tussen beide zou ideaal kunnen zijn als er geen categorieën mensen zouden zijn, die een nadelige invloed hebben en wel, wat hij noemde „Pseudo-Wetenschappelijke” en „Pseudo-Praktijkmensen”.

De eersten brengen ons in zeer korte tijd de meest verwonderlijke oplossingen van problemen, de anderen, de doorgewinterde bijenhouders, vindt men in alle landen. Zij weigeren alle hulp van de wetenschap, daar zij overtuigd zijn dat zij alleen de kennis van de juiste natuur der bijen hebben.

Kunnen bijen horen?

In Gleanings 1957/5 zegt Alfred E. Leighton: Bijen reageren op geluid, maar hoe?

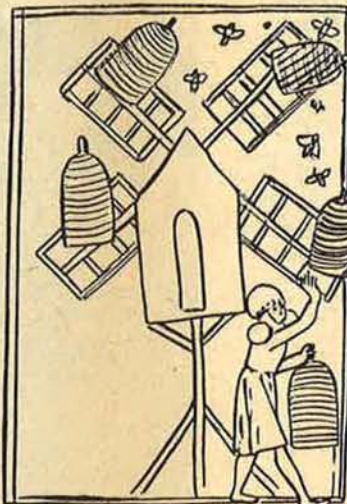
Het is de bijenhouders reeds eeuwen bekend, dat bijen op geluid reageren maar niet op geluidstrillingen, welke door de lucht worden overgebracht, zij moeten door vaste stoffen gaan. Dit heeft de aandacht van onderzoekers van natuurwetenschappen getrokken. Het laatste nieuws is van twee geleerden van het departement van Zoölogie en Entomologie aan de Universiteit van Pennsylvania.

Zij ontwierpen een geschikt geluid-opwekkend apparaat met zekere controleerbare en verschillende eigenschappen. Waarnemingen werden gedaan met een bijenvolk in een observatiekast; het apparaat was nu eens in direct contact met deze kast of stond dan weer op een afstand van 40 tot 90 cm. In het laatste geval moesten de trillingen door de lucht.

De resultaten waren als volgt:

Met trillingen van voldoende kracht en frequenties van 300 tot 1000 trillingen per sec., doorlopend voortgebracht, staakten de bijen elke beweging bijna geheel en wel gedurende de tijd dat het geluid werd voortgebracht. Zo volkomen was de

Middeleeuwse belegeringswerktuigen (pentekeningen uit het handschrift van Walter de Milimete uit de 14de eeuw).

rust, dat het volk, zonder rook, gedurende 20 minuten en langer behandeld kon worden. Het meest doeltreffend is een frequentie tussen 500 en 800 trillingen per sec. Boven en beneden deze getallen reageren de bijen niet of slechts weinig, ongeacht het volume van het geluid.

Hielden de trillingen op, dan hervatten de bijen hun werkzaamheden onmiddellijk. Bijen bij het vlieggat of in het veld toonden geen reactie; de geluidstrillingen moeten de kast doen trillen, de trillingen bereiken dan de bijen door hun pootjes.

Bij een proef werden het dak en de binnendecksel van een kast verwijderd en een raam uitgenomen: de bijen hierop bewogen zich niet zolang de trillingen werden voortgebracht.

Deze proefnemingen laten zien, dat men met geluidsgolven de bijen zonder andere hulpmiddelen kan behandelen. Dit vond bij 3 volken gedurende 2 maanden plaats en de bijen raakten niet gewend aan het geluid. De apparaten waarmede men deze proefnemingen heeft gedaan, zijn niet in de handel en zijn kostbaarder dan rook. De bijenhouder zou watjes in zijn oren moeten stoppen.

Niettegenstaande dit, blijkt, dat in bepaalde omstandigheden de techniek nuttig voor de bijenteelt kan zijn, eindigt de schrijver zijn artikel.

Samenwerking s.v.p.!

Ook in Frankrijk heeft de bijenteelt het moeilijk. In de Revue française d'Apiculture 1957/7 stelt R. Borneck de vraag: Gaan wij op- of neerwaarts? Het is een lang artikel. Uit het slot het volgende:

Hebben wij de middelen om deze talrijke problemen te verwerken? Ons meest zekere middel is naar mijn mening, aldus onze Fransman, een doeltreffende samenwerking met de mannen van het wetenschappelijk onderzoek. Het nut van hun werk is niet altijd duidelijk voor de imker en hij heeft moeite om de noodzakelijkheid ervan in te zien.

De resultaten van het onderzoek zijn niet gemakkelijk onmiddellijk in geld om te zetten, maar naarmate zij een beter begrip der dingen bijbrengen, bevorderen zij onvermijdelijk de vooruitgang op het technisch vlak. Men heeft verplichtingen jegens Chauvin, wegens diens uitnemend initiatief te Montfavet een bijenteelt-instituut gesticht te hebben, speciaal gericht op de techniek van de bijenteelt. Schrijver is ervan overtuigd, dat deze intensieve samenwerking tussen onderzoekers en bijenhouders, welke voor beide partijen nodig is, vruchten zal afwerpen. Er zijn lieden, die vinden, dat de bijenteelt-vakbladen te geleerd zijn en zij zouden het toch al niet schitterend peil nog meer willen neerhalen. Schrijver vindt dat de moeilijkste studies een plaats erin moeten vinden en wel voorzien van toelichtingen, waardoor zij in het bereik van allen komen. Opvoeding betekent geen stilstand. We hebben meer

gedegen kost en minder kletspraatjes nodig. Het verslag van afdelingen kan kort zijn, van meer nut zou zijn een rubriek: Uit de buitenlandse pers; deze zou zeer gewaardeerd worden. Wij hebben een vitaal belang ons op de hoogte te houden van alles wat er op onze wereld gebeurt en wat er geschreven wordt. Het is nodig en gewenst dat onder de geleerden, wie betere bronnen dan ons ter beschikking staan, iemand gevonden wordt, die de zware taak van het wetenschappelijk werk voor de gewone man verteerbaar kan en wil maken.

Goedkopere honingproductie.

In hetzelfde blad lezen we hoe in de V.S. onderzoeken zijn gehouden om na te gaan hoe men tijd kan besparen bij de honing-productie. Zo zou de honingooft in 1955 voor elke \$ 100 aan opbrengst 41 man-uren gekost hebben, hetgeen in vergelijking met andere landbouwproducten zeer hoog is.

Thans heeft men een slinger gemaakt, welke, na eerst de ramen aan één kant te hebben ledig gemaakt, deze automatisch keert en bij het minder worden van het gewicht der ramen neemt de snelheid van de slinger toe.

Heideweek Ede

Jaarlijks wordt te Ede (G.) tijdens de heidebloeit een Heideweek gehouden, met Heide-koningin enz. Dit jaar was er een optocht: Het Oude Ambacht en de bijenteelt was op bijzondere wijze vertegenwoordigd door een wagen van ons lid Weyland te Ede. Wij mochten bijgaande foto van hem voor de Jaagkieps ontvangen. De imker, zittende op zijn kruiwagen is bezig een volk af te jagen en Jèkavé heeft hierdoor de gelegenheid eens een echte Jaagkieps te tonen. De boerin zit met pandeksels klaar om zwermen te melden, een opgedoekt volkje hangt aan de kruywa-

gen. Het geheel had veel bekijks en was een goede propaganda voor onze bijenteelt.

De hiervoor genoemde heren onze hartelijke dank voor hun bijdragen.

Plastic observatiekast.

Op de National Honey-Show 1957 te Londen was een pracht observatiekast te bewonderen, welke geheel van perspex-glas gemaakt was. Deze kast kon draaien in een metalen standaard, de bijen kwamen door een tunnel van hetzelfde materiaal midden op de bodemplaat in de kast. Deze kast, welke 2 broedramen en 1 honingraam kan bevatten is bestemd voor scholen, kost 275 shilling, dat is tegen de lage koers van het pound ongeveer 138 gulden.

Gratis suiker.

Gratis suiker. Dit voorjaar heeft de Hessische Landsregering om de noodlijdende imkers te helpen hun 3 pond suiker per volk gratis verstrekt. De gehele verstrekking beliep een waarde van 160.000 DM. (Die Biene 1957/6.)

Droogte in Texas.

Als deze Jaagkieps samengesteld wordt heeft ons land een periode van weken en weken regen achter de rug. Wij kunnen ons niet voorstellen wat een droogteperiode, zoals deze in de Amerikaanse staat Texas voorkomt, is.

In Gleanings 1957/4 lezen we, dat na een droogte-periode van 7 jaar het in deze staat eens flink regende en wel gestadig gedurende 2 dagen. Men was verbaasd water op de velden te zien, maar deze bui was niet genoeg, meer water is er nodig om aan de langdurige droogte een einde te maken.

Het is te begrijpen, dat de bijenhouders zeer veel belang bij voldoende regen hebben.

Jèkavé.

honing

(Vervolg)

Volgens art. 7 sub 4 van het Honigbesluit moeten in honig conserveermiddelen, synthetisch bereide zoetingsmiddelen (zoals saccharine en dulcine), zetmeelstroop en/of massé en, voorzover niet van honig afkomstig: kleurstoffen, geurstoffen, saccharose, invertsuiker, druivensuiker (d.i. glucose) en of vruchtensuiker (d.i. fructose), alsmede andere vreemde bestanddelen afwezig zijn.

Het zal iedereen duidelijk zijn, dat omtrent de billijkheid van deze eisen niets te zeggen valt. We zullen ons alleen moeten afvragen of dergelijke toevoegingen als conserveermiddelen en saccharine, ev. dulcine of dergelijke vervalsingen (want hier is het woord vervalsing op zijn plaats) als vermenging met aardappelstroop, kunsthonig of suikeroplossing wel eens voorkomen. Gelukkig kan ik deze vraag beantwoorden met „zeer zelden”. In mijn bijna 40-jarige praktijk als directeur van een keuringsdienst van waren ben ik slechts enkele keren vervalsingen van honig met aardappelstroop, resp. met kunsthonig tegengekomen. Een daarvan betrof het voeren der bijen door een bijenhouders midden in de zomer met aardappelstroop en wel in zo'n sterke mate, dat de door hem in de handel gebrachte raathonig een flink percentage aardappelstroop bevatte. Een ander geval had betrekking op de „honig”, door een grossier in de handel gebracht en die deze, ten einde met de prijs te kunnen concurreren, met 25% kunsthonig had gemengd. Hoe deze vervalsingen kunnen worden aangetoond, zal in een volgend artikel worden besproken.

Art. 7 sub 5 van het Honigbesluit heeft betrekking op de diastatische fermenten; het luidt als volgt: diastatische fermenten moeten aanwezig zijn, tenzij de waar is aangeduid als „verhitte honig”, welke aanduiding onmiddellijk bij de aanduiding der waar (honig of honing) en met Latijnse hoofdletters van tenminste 6 mm hoog te moet zijn aangebracht.

We hebben in een der vorige artikelen gezien, dat Gothe de hoeveelheid diastase, in honig aanwezig, uitdrukt in een getal, het zgn. „diastasegetal”; dit getal geeft de hoeveelheid zetmeeloplossing van 1% aan, welke door 1 gram honig, gedurende de inwerkingstijd van 1 uur (onder optimale omstandigheden) ontleed wordt. Nu is de methode van onderzoek, vermeld in de „Bijlage”, behorende bij het Honigbesluit, zodanig dat indien het diastasegetal in de verhitte honig nog hoger dan 1 is, men over het algemeen vindt dat diastatische fermenten aanwezig zijn; is het diastasegetal echter lager dan 1, dan vindt men, dat in de betrokken honig diastatische fermenten afwezig zijn. M.a.w. volwaardige, onverhitte honig met een diastasegetal van ruim 29 (zoals klaverhonig kan hebben) of van 50 (zoals men soms in heidehonig vindt) wordt hier op één lijn gesteld met vrij sterk en langdurig verhitte honig, waarin 90% der diastatische fermenten zijn gedood en waarin nog slechts 10% van de oorspronkelijke hoeveelheid diastase aanwezig is.

Beide honigen, welke in diastatische kracht zo veel verschillen, kunnen zonder de aanduiding „verhitte honig” worden verkocht. Eerst wanneer het diastasegetal kleiner is geworden dan 1, vindt men volgens de methode van onderzoek van het Honigbesluit, dat diastatische fermenten afwezig zijn en moet de aanduiding „verhitte honig” op de verpakking zijn aangebracht. De waarheid getrouw, moet ik hier aan toevoegen dat het kwalitatieve onderzoek naar de aanwezigheid, resp. afwezigheid van diastatische fermenten volgens de methode van onderzoek, vermeld in de bij het Honigbesluit behorende „Bijlage” ook wel eens een negatief resultaat oplevert, wanneer het diastasegetal volgens Gothe iets hoger is dan 1 (bijv. 1 à 2.5). De oorzaak hiervan is, dat het kwantitatieve onderzoek volgens Gothe en het kwalitatieve onderzoek volgens het Honig-

besluit niet onder dezelfde omstandigheden (o.m. van PH en van temperatuur) worden verricht.

De schijnbare onbillijkheid van de desbetreffende bepaling van het Honigbesluit wordt o.m. veroorzaakt door de grote schommelingen van het diastasegetal van in Nederland gewonnen honig. Dit getal is, zoals wij vroeger hebben gezien, van

	gemiddeld	minimum	maximum :
heidehonig	43.5	29.4	50.0
klaverhonig	29.4	17.1	50.0
vruchtboombloesem-honig	21.4	6.5—8.3	29.4—38.5
koolzaadhonig	18.4	8.3	29.4

Wanneer een heidehonig met een diastasegetal van 50 en een vruchtboombloesemhonig of een koolzaadhonig met een diastasegetal van 8.3 beide gedurende 12 uur bij 70° C worden verhit, dan zal in de heidehonig na deze verhitting het diastasegetal nog ongeveer 28.3 bedragen en men volgens de kwalitatieve proef van het Honigbesluit met absolute zekerheid constateren, dat diastatische fermenten aanwezig zijn. In de vruchtboombloesem- en koolzaadhonig zal echter het diastasegetal zijn gedaald tot 1 à 2.5, waarbij men soms bij de kwalitatieve proef een twijfelachtig, soms zelfs zo goed als negatief resultaat kan vinden en men tot de beoordeeling: diastatische fermenten ± afwezig komt.

Indien men de eis, welke genoemd is in het Honigbesluit, zodanig zou wijzigen, dat dit bijv. zou neerkomen op het voorschrift, dat honig, waarin het diastasegetal minder dan 5 bedraagt, moet zijn aangeduid als „verhitte honig”, dan zouden bij eventuele verhitting vruchtboombloesem- en koolzaadhonig (m.a.w. de honigsoorten met een laag diastasegetal) veel eerder „in de knel” kunnen komen dan de honigsoorten met een hoog diastasegetal (zoals heide- en klaverhonig).

Man kan het ook niet over deze boeg gooien, dat in honig, welke niet als verhitte honig is aangeduid nog een zeker percentage (bijv. 25 of 50%) van de oorspronkelijk in de honig voorkomende diastatische fermenten aanwezig moet zijn, immers van vruchtboombloesemhonig en van koolzaadhonig kan het oorspronkelijk diastasegetal zowel 8.3 als 29.4 hebben bedragen en... van buitenlandse honigsoorten zijn het oorspronkelijk diastasegetal en de schommelingen daarvan ons in het geheel niet bekend..

Artikel 7 sub 6 bepaalt, dat voor zover de aanduiding tevens de wijze van bewerking aangeeft (bijv. slingerhonig, pershonig), deze bewerking ook moet hebben plaats gehad; dit is dus een aanvulling van de bepaling, welke we in een van onze vorige artikelen hebben genoemd, nl. dat het zoete produkt, door de bijen bereid, moet en uitsluitend mag zijn aangeduid met een der namen honig (event. honing), bijenhonig, bloemenhonig, of met een samenstelling van het woord honig, waarin dit woord wordt voorafgegaan door de naam van de plant, welke in hoofdzaak de nectar voor de honig heeft geleverd (bijv. klaverhonig) of door een woord dat de wijze van bewerking (bijv. pershonig) of de geografische herkomst (bijv. Australische honig) aanduidt (zie art. 1 sub. 1).

Volgens artikel 7 sub 7 moeten in honig schadelijke stoffen afwezig zijn. Dit is een aanvulling van hetgeen ook reeds in het zgn. „Algemeen Besluit (Warenwet)” is voorgeschreven en welk voorschrift niet alleen voor honig, maar ook voor alle andere eet- en drinkwaren geldt, nl., dat bij de bereiding, verpakking, bewaring, behandeling en het vervoer van eet- en drinkwaren geen gebruik mag worden gemaakt van werktuigen, gereedschappen, vaatwerk of verpakkingsartikelen, welke a. niet in zindelijke of goed onderhouden toestand verkeren;

- b. aan de eet- of drinkwaren lood, zink of andere bestanddelen kunnen afgeven in hoeveelheden, die schadelijk voor de gezondheid kunnen zijn of genoemde waren kunnen verontreinigen.
- c. gereinigd zijn met ander water, dan . . . water, afkomstig van een centrale drinkwaterleiding of water dat in elk geval, in verband met het bedrijf als deugdelijk water kan worden beschouwd. (Het desbetreffende artikel luidt enigszins anders, doch komt op het voorgaande neer).

Wanneer we hier in verband met het bepaalde in art. 7 sub 7 van het Honigbesluit kijken naar het bepaalde in art. 3 sub 3 van het „Algemeen Besluit (Warenwet)”, dan kunnen we inderdaad zeggen, dat met de „schadelijke stoffen”, welke volgens art. 7 sub 7 van het Honigbesluit niet aanwezig mogen zijn, in de eerste plaats lood- en zinkverbindingen zijn bedoeld.

Indien de binnenwand van een honigslinger niet goed is vertind, doch het zgn. „vertinsel” uit een alliage van tin en lood bestaat, of de honigslinger op een of meer plaatsen is gerepareerd met een soldeersel dat te veel lood bevat, dan kan de altijd iets zure honig (immers de PH ervan is 3.6 tot 5.0) uit dat onzuivere „vertinsel” of uit dat soldeersel lood opnemen; lood echter is, vooral als het (als loodverbinding) meermalen met de genoten eet- of drinkwaar ons lichaam binnenkomt, zeer schadelijk voor de gezondheid. De gevolgen ervan demonstreren zich niet direct, doch veelal pas later op verschillende onaangename wijzen, indien ons lichaam met het voedsel een bepaalde hoeveelheid lood heeft opgenomen en het kan heel lang duren, voordat iemand van zo'n loodvergiftiging weer geheel is genezen, zelfs indien deze ziekte bijtijds is ontdekt.

Wanneer honig in een zgn. **gegalvaniseerde** d.i. verzinkt ijzeren **emmer** wordt bewaard of op andere wijze met een gegalvaniseerd gereedschap of vaatwerk in aanraking komt, neemt die honig daaruit zink op.

Zinkverbindingen zijn eveneens schadelijk voor de gezondheid en in tegenstelling met loodverbindingen demonstreren de gevolgen zich meestal direct, d.w.z. enige uren na het nuttigen van de waar, in de vorm van heftige buikkrampen en diarree; weliswaar is de patiënt meestal na enkele dagen weer genezen, doch indien wordt ontdekt, dat de vergiftiging werd veroorzaakt, doordat de honig, welke men nuttigde, kleine hoeveelheden zink bevatte, laat men de bewuste flacon honig verder wel met rust. **Inderdaad komen zinkvergiftigingen, veroorzaakt door het nuttigen van honig, welke in gegalvaniseerd vaatwerk is bewaard, een enkele keer voor.**

Het is hier op zijn plaats om te wijzen op art. 9 van het Honigbesluit, waarin o.m. is bepaald, dat honig niet in gisting mag zijn en dat bijenbroed, bijen, fragmenten, daarvan of stuifmeel niet dan in uiterst geringe hoeveelheden aanwezig mogen zijn. Honig, welke in gisting verkeert, is zowel door zijn typische, enigszins aan zuur bier herinnerende reuk en smaak, als aan zijn uiterlijk te herkennen, omdat tijdens de gisting kleine, omhoogstijgende koolzuurbelletjes in de honig ontstaan. De fout is veelal te zoeken in het gebruik van niet goed gereinigd gereedschap; de gisting kan dan nog worden bevorderd door bewaring in open vaatwerk in een stoffige ruimte of bij te hoge temperatuur.

Het voorschrift, dat bijenbroed, bijen of stuifmeel niet dan in uiterst geringe hoeveelheden aanwezig mogen zijn, geldt vooral voor pershonig, waarin de genoemde verontreinigingen uit de aard der zaak soms niet geheel en al afwezig zijn. Het beperken van bijenbroed en bijen tot uiterst geringe hoeveelheden is mogelijk; het behoeft niet te zijn, zoals ik eenmaal waarnam, dat in de door de keuringsdienst van waren genomen monsters ruwe honig, welke diende om tot pershonig te worden verwerkt, evenveel bijen aanwezig waren als krenten in een krentebrood. Dat bijen en bijenbroed tot uiterst geringe hoeveelheden kunnen worden beperkt bleek mij door het laten houden van toezicht door de keuringsdienst van waren op de door bijenhouders aan een honigzemerij geleverde ruwe honig. Meestal bevatten de honigraten, welke in de herfst uit de korven worden gebroken, wel meer dan „uiterst geringe hoeveelheden” stuifmeel en ik geloof niet dat

zulks te voorkomen is. Slingerhonig bevat uiterst geringe hoeveelheden stuifmeel, nl. 0.01 à 0.06%; in pershonig is echter bijna altijd meer stuifmeel aanwezig n.l. 0.1 à 0.6 % (deze procenten zijn geen gewichts-, doch volumepercenten).

We zouden niet volledig zijn, indien hier niet werd gewezen op enkele voorschriften, welke volgens het Algemeen Besluit (Warenwet) aan de ruimten zijn gesteld, waarin eet- en drinkwaren (dus ook honig) worden bereid, al is dan de controle daarop niet van scheikundige aard. De hygiëne bij de bereiding is echter van zoveel belang, dat hierop in deze artikelen-reeks wel even de aandacht dient te worden gevestigd. Wanneer de gewonnen honig alleen voor eigen gebruik is bestemd, behoeven de ruimten, waarin deze waar wordt behandeld, niet aan de gegeven voorschriften te voldoen; zij gelden alleen voor het geval dat de honig, of een deel er van, wordt verkocht.

Nu is het veel gemakkelijker bepalingen vast te stellen, waaraan de scheikundige samenstelling der waar moet voldoen, dan voorschriften te geven betreffende de hygiënische inrichting der vertrekken (ruimten), waarin de waar wordt bereid, behandeld en verpakt. De gegeven voorschriften doen misschien wat eigenaardig aan, omdat zij gedeeltelijk niet in algemene bewoordingen konden opgesteld doch een aantal ongewenste toestanden bij name moesten worden genoemd. Toch zijn de betreffende bepalingen van grote waarde bij de controle (door de betrokken keuringsdiensten) van de hygiënische toestanden zowel bij grote als bij kleine bedrijven. De bedoelde voorschriften zijn, hier en daar wat gemakkelijker leesbaar gemaakt, event. verkort en voorzover zij van toepassing zijn o.m. op de verkoop van honig, als volgt:

De bereiding, verpakking of behandeling van eet- en drinkwaren mag uitsluitend geschieden in ruimten, welke:

- niet dienen als slaap- of woongelegenheden of als stal of tot berging van dieren en welke van ruimten, die voor deze doeleinden gebruikt worden, deugdelijk zijn afgescheiden (door een deur). (In strijd hiermede constateerde ik eens, dat heide-raathonig met het handtoestel van Kolb werd behandeld in een kippenhok, omdat het daar, als de zon er in scheen, zo lekker warm was).
- deugdelijk zijn afgescheiden van mestvaalten, beerputten, privaten, urinoirs en riolen, en welke ruimten zich bevinden in percelen, waarvan de privaten en urinoirs in zindelijke en goed onderhouden toestand verkeren, de eerste voorzien van closetpapier, en welke ruimten zodanig zijn ingericht, dat in de **onmiddellijke nabijheid der privaten en urinoirs voor het gebruik gereede wasgelegenheden met zeep en schone handdoek aanwezig moeten zijn.** (Bij de bereiding van andere waren dan honig moest in de tijd, dat daarop door de onder mijn leiding staande keuringsdienst van waren controle werd uitgeoefend, nogal eens nadrukkelijk op deze laatste voorschriften worden gewezen).
- voldoende schoongehouden, verlicht en gelucht zijn, **in zindelijke en goed onderhouden staat verkeren** en geen voorwerpen bevatten, welke niet in zindelijke staat verkeren.
- geen artikelen — andere dan eet- en drinkwaren of grondstoffen daarvoor — bevatten, welke onaangename geuren verspreiden, zoals bijv. mest, keukenafval, slachtafval, lysol, petroleum, e.d., tenzij deze artikelen zodanig zijn afgesloten, dat verspreiding van geuren wordt voorkomen.
- voorzien zijn van deugdelijke vloeren met een gelijkmatig en gesloten oppervlak.

Er zijn nog enkele voorschriften meer (o.a. betrekking hebbend op de watervoorziening, waarop reeds is gewezen), doch de bovenstaande zijn wel de belangrijkste.

In het volgende en laatste artikel over de samenstelling en de eigenschappen van in Nederland gewonnen honig zullen, in populaire vorm, enige onderzoekingsmethoden worden beschreven en zal worden uiteengezet, hoe nu de eigenlijke analysegang is, volgens welke vervalsingen van honig kunnen worden opgespoord.

Vragenrubriek

Vragen voor deze rubriek zenden aan het Bijenhuis te Wageningen (Alle vragenstellers krijgen zo spoedig mogelijk schriftelijk antwoord).

VOORSTELLEN ALGEMENE VERGADERING 1958

De afdelingen worden er aan herinnerd, dat voorstellen voor de algemene vergadering 1958 vóór 10 december 1957 bij het hoofdbestuur kunnen worden ingediend.

Vraag 22.

In de zo prachtig en duidelijk geïllustreerde handleiding voor de Aalster bedrijfsmethode kwam ik een heel gemakkelijke manier tegen voor het verwijderen van de dekplank en het tegelijk opleggen van de carbollap. Ditzelfde heb ik willen toepassen bij reisraam en bij mijn dekplank en bijenuitlaat, die alle zijn voorzien van bijenruimte. Hierbij gaat het heel anders dan bij een vlakke dekplank.

Door de bijenruimte kunnen de bijen ontsnappen zodra de dekplank, reisraam, enz. iets verschoven zijn en bovendien blijven er aan de onderkant hiervan verscheidene bijen zitten. De bijen moeten dus afgeslagen worden en daartoe eerst de carbollap weer verwijderd worden.

Mogelijk, dat u een gemakkelijke oplossing hiervoor aan de hand kunt doen, maar ik zie deze nog niet. Daarom heb ik in bijgaand briefje een werktekening van de genormaliseerde Simplex gevraagd, zodat ik deze winter — of nu direct indien de werktekening terug moet — kan nagaan, wat hieraan het best gedaan kan worden. Ik wil n.l. liever deze onnodige onrust voorkomen. Mocht u een gemakkelijke oplossing aan de hand kunnen doen, dan zou ik u daarvoor erg dankbaar zijn. In dat geval mag ik wel even iets van u horen?

Mej. M. A. te D.

Dekplank verwijderen.

Het verwijderen van dekplank met bijenruimte, reisraam of bijenuitlaat combineer ik, juist om het door u bedoelde bezwaar, bij voorkeur niet met het overtrekken van de carbollap.

Eerst licht ik met behulp van een plamuurmes of ander dun en plat instrument het bewuste onderdeel aan de hoeken een weinig op, zodat het niet meer vastzit. De onrust, welke daardoor veroorzaakt wordt, is, als men voorzichtig te werk gaat, reeds na een paar seconden geweken

en het onderdeel kan zonder bezwaar verder verwijderd worden. Het afgenomen stuk zet ik dan ondersteboven schuin tegen de vliegplank en heel spoedig lopen alle zich daarop bevindende bijen stertselend naar binnen.

De carbollap kan ik nu naar believen gebruiken voor de verdere behandeling. S.

Vraag 23.

Ik heb twee kasten. In de ene zit een voorzwerm, in de andere een middelzwerm. Twee weken geleden (7 augustus) zijn ze allebei onverwacht gaan zwermen. Ik had een oude korf en die heeft ook voor de tweede maal gezwermd.

In de ene kast had ik de moerdoppen goed verwijderd.

G. v. D. te G.

Tegengaan van zwermneiging.

Als een vóorzwerm en ook een zwerm met jonge koningin zich tot een volledig volk heeft ontwikkeld, en dat is onder gunstige omstandigheden ongeveer na 6 weken het geval, krijgt dit volk veelal opnieuw neiging tot zwermen.

Om deze zwermneiging tegen te gaan is het niet voldoende de eventueel reeds aangezette doppen te verwijderen. Vóórdat doppen worden aangezet moet aan het volk meer ruimte worden gegeven om te kunnen bouwen en de moer dient gelegenheid te krijgen eitjes te leggen. Aan deze behoefte kan op verschillende manieren worden tegemoet gekomen. Aangezien u slechts 2 kasten hebt is u echter wat beperkt in de keuze van de middelen.

In uw geval zou het onderzetten van een tweede broedkamer de zwermneiging hebben kunnen verhinderen. Uit de oude broedkamer neemt u dan het raam, waarop zich de koningin bevindt, en plaatst dit met moer en opzittende bijen in het midden van een tweede broedkamer. Deze vult u verder aan zo mogelijk met een paar ledige uitgebouwde raten (aan weerszijden van het raam met de koningin één) en verder met ramen, voorzien van kunststraat. Beschikt u niet over ramen met ledige uitgebouwde raat dan vult u de kamer maar geheel aan met ramen kunststraat. Hierop legt u het moerrooster en plaatst de eerste broedkamer daar boven op. In de opengevallen ruimte van het uitgenomen raam zet u een raam met uitgebouwde raat of met kunststraat en het zaakje is klaar. De in de bovenste kamer mogelijk reeds aangezette doppen moeten worden verwijderd en na een week dient even te worden nagezien of boven-

dien niet opnieuw doppen zijn aangezette, welke dan eveneens moeten worden uitgekomen. Het volk kan nu weer bouwen en de moer kan een nieuw broednest vormen.

Er zijn nog tal van andere manieren om de zwermneiging tegen te gaan; u moet er echter steeds van uit gaan, dat er gelegenheid moet worden gegeven om te bouwen en om broed aan te zetten.

Het afnemen van overtollige honingvoorraad gaat ook het zwermen tegen maar kan niet als een afdoend middel worden aangemerkt. S.

Vraag 24.

Zoudt u mij kunnen mededelen hoe ik een oude bijenkorf, zwaar van honing, moet behandelen om de honing te kunnen oogsten en toch de bijen te bewaren?

G. W. te L.

Honing oogsten uit korf.

U kunt uw doel op twee manieren bereiken, nl. door uitjagen het volk of door dit te salpeteren. Ik zou de voorkeur geven aan uitjagen, hoewel het hiervoor wel wat laat in het seizoen is. Het is nl. in deze tijd wat lastig de bijen aan het „lopen” te krijgen. Toch is het met enige moeite nog wel mogelijk.

U dient dan gedurende 3 à 4 dagen achtereenvolgens het volk wat warme honing te voeren (bloedwarm). Dit moet u toedienen des morgens ongeveer tegen 9 uur. Een hoeveelheid van telkens 250 gram is voldoende. De eerste keer giet u, zonder te morsen, eerst een eetlepel van het warme voedsel in de korf (die u daartoe even op zijn kop zet) tussen de raten waar de bijen zitten. Dan de korf weer op zijn plaats en het voer er onder. Zorg dat de korf goed op de plank sluit, zodat geen bijen anders dan door het vlieggat kunnen binnenkomen. De volgende dagen behoeft u geen honing meer in te gieten, doch kunt u volstaan met het voer ongeveer op dezelfde tijd onder de korf te plaatsen. De 3e of 4e dag kunt u het volk, zodra het ondergezette voer is opgenomen, uitjagen. Dit zal omstreeks het middaguur het geval zijn. Zoek hiervoor een beschut plekje op, uit de wind en in de zon. Een handvol fijn gesneden vers gras (fijn gesneden in afmetingen van plus minus twee centimeter) over de raten gestrooid, vóórdat u begint te jagen, bevordert ten zeerste een vlot verloop.

Salpeteren kunt u desgewenst zonder voorbereidende maatregelen toepassen. S.

Officiële mededelingen

VERKIEZING HOOFDBESTUUR.

De zittende hoofdbestuurleden voor de groepen Friesland, Achterhoek, Zeeland en Limburg zijn bij enkele kandidaatstelling herkozen. Van de groep Noordbrabant is geen kandidaatstelling binnengekomen.

WAAR WORDEN CURSUSSEN GEHOUDEN ?

Friesland:

Jubbega, gevorderden.

Drenthe:

Nietap, beginners.
Paterswolde, beginners en gevorderden.

Overijssel:

Deventer, beginners.
Enschede, beginners.
Heino, beginners.
Kampen, beginners.
Zwolle, beginners.

Gelderland:

Apeldoorn, beginners.
Ede, beginners en gevorderden.
Tiel, beginners.

Utrecht:

Bunnik, beginners, gevorderden en speciale cursus.
Leersum, beginners.
Loenen aan de Vecht, beginners.

Noordholland:

Amsterdam, beginners.
Bloemendaal, beginners en gevorderden.
Hilversum, beginners en speciale cursus.
Zaandam, gevorderden.

Zuidholland:

Naaldwijk, beginners.

Zeeland:

Schoondijke, beginners.

Limburg:

Heerlen, beginners.

Wie nog aan deze cursussen wil deelnemen, wende zich tot het Bijenhuis te Wageningen met opgaaf van de cursus welke men wil volgen.

WELKE AFDELINGEN HOUDEN GESUBSIDIEERDE LEZINGEN ?

Groningen:

Oosterbeek
Otterlo
Ugchelen
Velp
Warnsveld

Drenthe:

Winterswijk
Zutphen

Assen

Frederiksoord

Meppel

Overijssel:

Baarn
Bunnik
Leersum
Soest
Zeist

Gelderland:

Beemster
Bloemendaal
Heilo
Den Helder
Hilversum
Hoorn
Zaandam

Aalten

Apeldoorn

Arnhem

Doornspijk

Ede

Den Haag

Naaldwijk

Eerbeek

Gorsse

Hengelo

Hierden

Utrecht:

Naaldwijk

Zuidholland:

Limburg:

Heerlen

Als u dit artikeltje onder ogen krijgt, is het al weer diep in de herfst met lange avonden. De rust in de natuur, althans voor ons oog, heeft z'n intrede gedaan. Met de natuur rusten ook de bijen. De harde werksters van voorjaar en zomer zijn er niet meer. Maar zij, die de voorraad voor de lange donkere winter verzamelden nog wel.

Wij, als bijenvaders, hebben ze het overtollige afgenomen, soms meer, maar we hebben toch hopelijk gezorgd dat ze onbekommerd het voorjaar kunnen halen? We kunnen dan met een gerust gemoed de balansen opmaken. Als ik dit in oktober schrijf is dat voor imkers niet te vroeg. Rekenen we voor ons land een voorjaars-, zomer- en nazomerdracht dan geloof ik, naar me bekend geworden is van collega's, te mogen constateren dat de voorjaarsoogst goed genoemd kan worden, de zomeroogst zeer goed, de najaarsoogst slecht. Totaal dus goed, soms zeer goed. Dat zou dus op papier een goed of normaal bijenjaar kunnen heten. Gezien de eigen belevenissen en de ervaringen van andere bijenvrienden is dit echter niet juist. Speciaal het zeer goede bijenweer in juni en juli heeft ons laten zien, dat al onze stellingen, berekeningen en theorieën niet klopten met wat de bijen in die tijd presteerden. Ik schreef dit aan een bijenvriend en deze antwoordde zeer terecht dat dit een zomer was om mensen, die menen alles van bijen houden te weten, een lesje te geven.

De uitkomsten zijn plaatselijk en vaak individueel zeer verschillend. De reacties van imkers die vlak bij elkaar wonen zijn soms ook leerzaam. Zo hoorde ik, dat de een half juni al een flinke oogst van koolzaad en daarna van klaver won. De laatste zuchtte en zei: ik houd er maar mee op, iedereen wint honing en ik weer niet.

Ja, als je in zó'n zomer zó praat.....

Gelukkig zorgde het uitzonderlijke weer toch dat ook deze imker nog kon oogsten.

Een volgende keer willen we nog eens praten over de oorzaken dat de een weinig, de ander goed en een derde veel honing kan winnen. Niet dat de Bijenman „het weet”, ook gaat het weer niet om een andere methode, maar er zijn toch algemene richtlijnen die men in acht moet nemen om goede resultaten te behalen.

Hartelijke groet van

DE BIJENMAN

De schijnwerper op:

onze actieve afdeling Apeldoorn, die voor het jubileumgeschenk van de leden aan onze jubilerende vereniging al haar leden persoonlijk bezocht en op die wijze voor dat geschenk (het fonds voor een nieuwe propagandafilm) f 170,— bijeen bracht. Het huisbezoek werd verder dienstbaar gemaakt aan het persoonlijk contact en het is zó goed bevallen, dat men het elk jaar hoopt te doen.

Voor de leden van „slapende” afdelingen om van te watertanden. Zó kan het bij u ook! Zet uw schouders er eens onder!

Uit de

Afdelingen

AFD. ORANJEWOUDE E.O.

Ons lid J. Helder, 90 jaar

Een van onze oudste leden, de heer J. Helder te Oranjewoud, hoopt zaterdag, 2 november, zijn 90e verjaardag te vieren. In 1867 te Drachtstercompagnie (Fr.) geboren, vond Jan Helder op 12-jarige leeftijd een zwerm. Hij bond een zakdoek aan de tak als teken van eigendomsrecht op de zwerm, hij leende bij een bevriend imker een korf, waarin hij tegen de avond de zwerm schepte. Zo begon Jan in 1879 te imkeren. Maar helaas, zijn volk stierf in de winter. In de zomer daarna kreeg hij een nieuwe zwerm op het oude vel en zo klonm het aantal volken in de eerstvolgende jaren tot zeven. Dat gaf hem al heel wat drukte, maar ook vreugde. Op 20-jarige leeftijd moest Jan in militaire dienst. Gelukkig zou vader voor zijn bijen zorgen. Toen hij weer uit dienst was, kwam hij bij de marechaussee. Eerst zat hij in Limburg, later in Drente, Groningen en Friesland. Wat had de jonge imker vaak zijn bijen gemist. Maar nu in Friesland terug en getrouwd zijnde, kon hij zijn imkershart weer ophalen. Opgeklommen tot wachmeester en opperwachmeester, woonde hij eerst in Heerenveen, later te Knijpe en in de jaren van zijn pensionering in Oranjewoud. Het grootst aantal volken bedroeg 40, eerst in zelfgemaakte korven en boogkorven. Later schakelde de heer Helder over op kasten, die hij ook zelf maakte. Ook nu nog neemt hij proeven met nieuw gemaakte kasten.

Jammer kreeg onze imker in 1948 een ongeluk met zijn bromfiet, waardoor hij 1½ jaar moest liggen. Gelukkig hebben zijn dochter en schoonzoon uit Heerenveen toen voor de bijen gezorgd, waardoor deze laatste ook bijen ging houden en lid van de afdeling werd. Weer hersteld, bezocht onze nestor opnieuw onze praatavonden.

Ook gaat hij met andere leden nog wel naar Imkersdagen. Daar het lopen na het ongeluk niet zo gemakkelijk meer gaat

is er weer een nieuwe bromfiet aangeschaft.

Vaak heeft de heer Helder een nieuweling aan een zwerm geholpen en hem verder met raad en daad bijgestaan. Hij kan zo gezellig vertellen over zijn belevenissen bij het reizen naar de drachtgebieden.

Wij geloven niet, dat er veel leden in onze vereniging zijn, die zo lang met bijen omgegaan hebben.

Vriend Helder, de afdeling hoopt u op haar praatavond in november als 90-jarige te mogen begroeten en wenst u nog meerdere gelukkige imkerjaren toe.

A. HAMSTRA, secr.

AFD. ELBURG EN OMSTR.

Met leedwezen geven wij kennis dat op 18 augustus van ons heenging, na een langdurige ziekte, de heer

G. v. d. AKKER

te Doornspijk. Hij diende onze afdeling 22 jaar als penningmeester en was een humaan kameraad. Hij ruste in vrede.

Namens het bestuur
F. WIERSMA, secr.

AFD. HENGELO (O.)

Op 5 september jl. overleed onze erevoorzitter, de heer

W. I. C. NIEUWENHUIS

in de leeftijd van ruim 77 jaar.

Als voorzitter heeft hij onze vereniging vele jaren geleid en ook de laatste jaren als erevoorzitter, nam hij nog opgewekt en actief aan ons bestuurswerk deel. Hij was een groot kenner der natuur en heeft ons veel daarvan laten zien en horen. Hij zal steeds in onze dankbare herinnering blijven. Hij ruste in vrede.

Afd. Hengelo (O.)

AFD. ECK EN WIEL EN OMSTR.

Met leedwezen delen wij mede, dat op 26 augustus 1957 is overleden ons geacht bestuurslid, de heer

A. VAN KUILENBURG

te Ingen. Zijn nagedachtenis zal bij ons blijven voortleven. Hij ruste in vrede.

C. VONK, secr-penn.

AFD. DORDECHT

Eindles cursus

Op 10 oktober werd door de heer A. H. Oudenes de eindles van de cursus voor beginners gegeven. Aan 10 cursisten kon het diploma worden toegekend. De gebruikelijke vragen werden gesteld door de rijksbijenteeltconsulent, Ir. J. Mommers, die de wens uitsprak dat de cursisten niet alleen inkers zouden worden maar dat zij het ook zullen blijven. De eindles werd bijgewoond door de heren A. de Groot en Jac. Westerling van de commissie van toezicht.

AFD. HILVERSUM

Op 3 oktober hield de heer F. H. Teune uit Amsterdam een lezing met lichtbeelden over allerlei belevenissen in de bijenteelt. Aan de hand van allerlei foto's werden heel wat belevenissen opgehaald, waarvoor de aanwezigen zich zeer geïnteresseerd toonden. Vooral een paar reportages van cursussen trokken de aandacht en ze vestigden tevens de aandacht op de bijenschans waar de praktische lessen grotendeels werden gehouden. Doordat aan de bijenschans enige ingrijpende restauraties moesten worden uitgevoerd, volgde in de pauze (die geen pauze was) een verloting van bijenteeltbenodigdheden, waaruit het benodigde bedrag werd verkregen. De medewerking van de cursisten mag niet worden verzwegen: tevoren hadden zij reeds gezorgd voor een 5-tal 16-raams boogkorven, reparatie van oude korven, een observatiekast, bijendoeken enz.

Alles bij elkaar genomen mogen wij constateren dat er een geest van vernieuwing in onze afdeling is gekomen waardoor meer activiteit is ontstaan en de belangstelling voor de bijenteelt weer belangrijk is toegenomen. Een cursus koninginenteelt en een cursus voor beginners staan voor het volgende jaar op het programma en we hopen daardoor ook de oudere leden weer mobiel te maken.

De vergadering werd door 50 personen bezocht. Zo voortgaan, luitjes, de volgende keer nog beter, het is in jullie eigen belang!

O. DE VRIES, secr.

Oogst en Dracht

EPE, oktober 1957 — De heide bloeide hier prachtig en die dagen, dat het goed weer was, gaf ze hier in sommige streken goed honing, terwijl een viertal km verder niets werd gehaald. Sommige inkers hadden van hun volken nog wel 20 pond heidehoning terwijl anderen, ook met goede volken, bijna niets hadden.

Wat de volken en het broed betreft, dit was goed toen de bijen van de heide terugkwamen en het invoeren van de suiker ging deze herfst heel goed. De bijen bevleegen hier met het mooie oktoberweer nog druk de herfstbloemen. Dat 1958 ons weer een goed bijenjaar mag brengen is de wens van JAC. PRUIM

TWENTHE, 20 oktober 1957 — Overzicht 1957 — Het voorjaar was voor degenen die niet naar koolzaad geweest zijn, slecht, daar al het fruit bevroren is en het weer koud was; tot juni is er nog gevoerd. De dracht op de kool in de N.O.P. was matig, in Groningen wat beter, gerekend over de volken die niet waren verenigd. Over schade door sputing in de N.O.P. gaarne een toelichting van Wageningen, die daar proeven hebben genomen. De dracht op klaver, braam, vuilboom en wilgenroosje was uitstekend; 16 prachtige zomerdagen. De heide was 10 dagen vroeger dan andere jaren en ongekend mooi. Van 28 juli tot 4 augustus goed weer en een weinig dracht, nadien alle dagen koud en regen en vele volken met weinig voer hebben het niet overleefd. Zelf heb ik 3 volken, late zwermen, op 18 augustus weggehaald om ze van de hongerdood te redden. Op 10 september terug van de heide, bij inspectie veel bijen, weinig voer en weinig broed. Van mijn Carnicas had niet één meer broed of eitjes, maar ze waren alle moergoed. Klachten horen we weinig en de meeste inkers zijn tevreden, want vergeleken met 1956 moeten we zeggen: het was goed. En nu 4 maanden vergaderingen en lezingen bezoeken, de Groentjes eens weer doorlezen, aantekeningen nazien en de fouten, die men gemaakt heeft in 1958, zien weg te werken.

NIJHUIS

SPEUR-

GEVRAAGD: Inl. voorjaars-, zomer- en heideslengerhoning. Brieven met monster, omschrijving, hoeveelheid, prijs en soort aan Feeka, Bunnik, tel. 305.

GEVRAAGD: 15 zesraams kastjes Simplexmaat, moeten in prima conditie verkeren. Opgaaf met prijs aan: W. J. VEENSMA, Elsloo (Fr.).

AANGEBOODEN: flinke partijen voorjaars- en zomerslengerhoning, prima kwaliteit, alsmede nog wat heiderathoning bij de bijenstand „DE KLAVERBLOEM" Zelfhem (post Halle).

TE KOOP: 23 kasten met bijen, met ruim voldoende wintervoorraad, prima volken. M. BRUINSMA, Thamerweg 32, Uithoorn.

TE KOOP: 10 goed bevolkte kasten en 2 volken in korf, de zomerhoning is niet geslengerd, 5 sierhuisjes als ombouw om de kasten; honingslenger; kunststraatwals (simplexmaat); pers voor afstandblikjes. A. T. D. MEISTER, Amsterdamseweg 475 te Nieuwer-Amstel (post Amsterdam-Zuid 2), tel. 0 2964-4571.

TE KOOP GEVRAAGD volgend voorjaar: Zes 6-raams volkjes met goed leggende moer. Prijs met opgave aan: BIJENHUIS onder letter H.

BIDTJES